

Kino trofejas

Trofeju pasniedz par uzvaru vai arī paņem pats, lai paturētu kā veiksmes simbolu. Kā uzvaras pierādījumu Otrajā pasaules karā Padomju Savienība pārveda arī filmas – „trofeju filmas”, daļu no tām izrādot kinoteātros. „Trofeju filmas” ir radījušas jaunas trofejas – tās ir kinoskatītāju atmiņas par viņu jaunību, par pretrunīgajiem 1940./50. gadiem, par kinoapmeklēšanas popularitāti. Iztāde „Kino trofejas” ir veltīta tā laika kinorepertuāram, kinoteātriem Rīgā un kinoskatītājiem.

Kad 1940. gadā pēc Padomju Latvijas izveidošanas notika uzņēmumu nacionalizācija, valsts pārvaldībā nonāca 34 kinoteātri Rīgā. Sekojošo kara gadu rezultātā vairāki no tiem cieta, bet, miera laikam iestājoties, padomju vara ar lielu enerģiju ķērās pie kinoizrādīšanas atjaunošanas. Bija jāsakārto kinoteātru darbība, jāuzlabo tehnikas kvalitāte, jāapmāca jauni darbinieki, kas spētu apkalpot paplašināto kinoizrādīšanas tīklu. Padomju karaspēks ienāca Rīgā 13. oktobrī, bet jau 6. novembrī kinoteātrī „Splendid Palace” atsākās darbs – tika izrādīta padomju filma „Viņa aizstāv dzimteni”.

Dienas laikrakstā „Cīņa”, un vēlāk, no 1957. gada, speciālā izdevumā „Rīgas Kinoekrāni” tika publicēts Rīgas kinoteātru repertuārs. Jau 1940. gadu nogalē sāka izdot nelielas brošūras par izrādītajām filmām, bet 1950. gados regulāri iznāca izdevums „Kinoapmeklētāju bibliotēka”, kurā aprakstīja filmu sižetus, drukāja fotogrāfijas, muzikālo filmu dziesmu tekstus, reklamēja gaidāmās filmas. Tie bija pirmie soļi vēlākai kino preses attīstībai.

Vissavienības mērogā darbojās vienota kinoizrādīšanas struktūra ar nodaļām katrā republikā *Glavkinoprokat* – Galvenā pārvalde kino filmu pavairošanas un iznomāšanas lietās. Centrālais birojs atradās Maskavā, bet katrā Padomju Savienības republikā darbojās tā nodaļa, kas atbildēja par repertuāra plānošanu.

Staļina varas gadu pēdējā posmā, 1940. gadu beigās un 1950. gadu sākumā, kontrole pār filmu uzņemšanu kļuva arvien ciešāka, rezultātā Padomju Savienības republikās uzņemto filmu skaits ievērojami saruka. Viens no paņēmieniem šī tukšuma aizpildīšanai bija „kara laupījuma” pasniegšana skatītājiem – 1948. gadā Komunistiskās partijas Centrālā komiteja izdeva lēmumu par 50 „trofeju filmu” iekļaušanu kinorepertuārā. Padomju republikas, to vidū arī Latviju, sasniedza filmas, kuras palikušas spilgtā atmiņā tā laika kinoskatītājiem. Marika Reka filmā „Mana sapņu meitene” kļuva par sieviešu elku un vīriešu apbrīnas objektu, Zāras Leanderes zemā balss valdzināja. Arī citas ārvalstu filmas atstāja neizdzēšamu iespaidu uz visu vecumu skatītājiem – Tarzāns rosināja zēnu iztēli, ļaujot saskatīt džungļus piemājas birtalā, un asaras par Vivjenas Lī Moiru, kura nepiedzīvoja laimīgu likteni kopā ar Roberta Teilora Roju, lēja visi, dzirdot „Vaterlo tilta” atvadu vārsi.

Tikšanās ar 1940./50. gadu kinoskatītājiem ļāva ieskatīties pēckara gadu kinoapmeklēšanas rituālos, uzzināt par iemīļotākajām filmām un aktieriem. Atmiņa interpretē detaļas, bet saglabā būtisko. Tas ir pierādījums kino maģiskajam spēkam.

Zane Balčus

Projekta „Kino trofejas” kuratore

Трофейное кино

Трофей – это награда за победу – полученная (например, в спорте), или захваченная как военная добыча. На правах победителя Советский Союз вывез из Германии большое количество предметов искусства, в том числе и киноленты. Часть из них демонстрировалась в кинотеатрах СССР как «трофейные фильмы».

Выставка «Трофейное кино» знакомит с репертуаром латвийских кинотеатров в послевоенные годы и воспоминаниями кинозрителей о времени их молодости, фильмах, актёрах, кинотеатрах тех лет.

Когда в 1940 году при образовании Советской Латвии была проведена национализация предприятий, государству перешли 34 кинотеатра в Риге. За годы войны многие из них пострадали. Возвратившаяся советская власть с большой энергией принялась за восстановление кинопроката. Надо было наладить работу кинотеатров, улучшить техническое качество, обучить новых работников, способных обслуживать расширенную сеть кинопроката. Советские войска вошли в Ригу 13 октября, а уже 6 ноября в кинотеатре «Splendid Palace» был показан советский фильм «Она защищает Родину».

В газете «Циня» и позже, с 1957 года, в издании «Киноэкраны Риги» публиковался репертуар рижских кинотеатров. Уже в конце 40-х годов начали издавать небольшие брошюры о показываемых фильмах, а в 50-х регулярно выходила «Библиотечка кинозрителей», где публиковались сюжеты фильмов, фотографии, тексты песен, рекламировались новые фильмы. Это были первые шаги будущей кинопрессы.

Во всесоюзном масштабе действовало Главное управление по вопросам тиражирования и

проката кинофильмов – Главкинопрокат с отделениями во всех союзных республиках, которые отвечали за планирование репертуара.

В последние годы правления Сталина контроль над производством фильмов ужесточился и количество снятых в СССР картин катастрофически уменьшилось. Чтобы заполнить образовавшуюся брешь, ЦК ВКП(б) в 1948 году принял решение о включении в кинорепертуар 50 «трофейных фильмов».

Советские республики, в их числе и Латвия, увидели западные фильмы, которые произвели неизгладимое впечатление на кинозрителей всех возрастов. Марика Рёкк из фильма «Девушка моей мечты» стала кумиром женщин и предметом восхищения мужчин. Очаровывал низкий голос Зары Леандер. Тарзан будил воображение мальчишек, игравших в джунглях ближайшей рощицы. А уж над несчастной судьбой Мойры (Вивьен Ли) и Роя (Роберт Тейлор) слёзы проливали все, под звуки прощального вальса «Моста Ватерлоо».

Воспоминания кинозрителей 40-х – 50-х годов, с которыми встречались сотрудники Рижского музея кино, возможно, не всегда точны в деталях, но подтверждают главное – магическую силу киноискусства.

Зане Балчус
куратор проекта «Трофейное кино»

Film Trophies

A trophy is presented for a victory or is taken by victors themselves as a symbol of luck. As proof of the victory in the World War II, the Soviet Union brought home the so-called *trophy films* and part of them were screened in cinemas. *Trophy films* have created new trophies – the filmgoers' memories of their youth, of the controversial time of the 1940s / 50s, of the great popularity of cinema-going. The exhibition *Film Trophies* tells the story of the period's film repertoire, cinemas of Riga and filmgoers.

In 1940 Soviet Latvia was established, followed by enterprise nationalisation which led to 34 Riga cinemas becoming state-operated. Some of them were damaged during the following years of war but as soon as peace was brought about, the Soviet power started to restore film screening enthusiastically. Cinema operation had to be put in order, technical quality had to be improved, new workers had to be trained so that they could operate the broadened film screening network. The Soviet army marched into Riga on 13th October, and already on 6th November cinema *Splendid Palace* started operation with screening of the Soviet film *She Protects Her Fatherland*.

The daily newspaper *Cīņa* (*The Struggle*) and later on, starting with 1957, a special edition titled *Rīgas Kinoekrāni* (*The Cinema Screens of Riga*) published Riga cinema repertoire. As early as in the late 1940s small brochures about the films screened in cinemas were published. The 1950s saw the regular edition of *Kinoapmeklētāju bibliotēka* (*Filmgoers' Library*), which contained film plots, photos, musical films' lyrics, as well as advertisements of upcoming films. These were the first steps towards a later cinema press development.

Glavkinoprokat, the Central film distribution and rental bureau, operated on a pan-Soviet scale as a

coordinated film screening network with branches in every Soviet republic. The central office was located in Moscow, with a department in charge of repertoire planning in each Soviet republic.

At the end of the 1940s and at the beginning of the 1950s, during the final stages of Stalin's rule, control over filmmaking grew much tighter resulting in a significant decrease in films produced in the Soviet Union republics. One of the ways of filling the gap was presenting filmgoers with wartime loot – in 1948 the Communist Party Central committee decided to include 50 *trophy films* in repertoire. Films that even now keep bringing back vivid memories to filmgoers of that time reached the cinemas of Soviet republics, including Latvia. Marika Rökk, starring in *The Woman of My Dreams*, became an idol for women and an object of admiration for men, the low voice of Zarah Leander was met with fascination. Other foreign films also profoundly impressed filmgoers of all ages – Tarzan stirred the imagination of boys, making them turn a small birch grove into jungle, hearing the *Farewell Waltz of Waterloo Bridge*, people shed tears for Vivien Leigh's Myra who did not live happily ever after with Rober Taylor's Roy.

An encounter with the filmgoers of the 1940s and the 1950s allows us to gain insight into the filmgoing rituals of the post-war period and to learn about the favourite films and actors. The memory interprets details, but retains the significant – a testimony to the magical power of cinema.

Zane Balčus
Film Trophies project curator

„Mana sapņu meitene” (*Die Frau meiner Träume*), 1944, Vācija. Foto no Vācijas Kinoinstitūta
«Девушка моей мечты», 1944, Германия. Фото Немецкого Киноинститута
The Woman of My Dreams, 1944, Germany. Image courtesy of Deutches Filminstitut

Par neapmierinošo situāciju Leona Paegles skolā, Rīgā 1947. gadā

Daudzi jaunieši cenšas padarīt savu ārēni ekscentrisku – nēsā īpaša veida ūsiņas, garus matus, spīdīgus gredzenus utt. No 700 skolniekiem tikai 26 komjaunieši. Padomju rakstnieku darbus nelasa, bet vieglu Rietumeiropas literatūru gan. Tāpat tas ir attiecībā pret kino apmeklēšanu. Daudzi mūsu skolnieki nav redzējuši tādas brīnišķīgas filmas kā “Leņins oktobrī”, “Zvērests”, “Jakovs Sverdlovs” un citas. Bet atlika uz Rīgas ekrāniem parādīties vācu filmai “Mana sapņu meitene”, kad visa skola aizsteidzās uz kino.

(no Komunistiskās partijas Centrālās Komitejas plēnuma)

О неудовлетворительной ситуации в школе им. Леона Паэгле, в Риге в 1947 году

Многие юноши стараются сделать свою внешность эксцентричной – носят особые усики, длинные волосы, блестящие перстни и т.п. Из 700 школьников комсомольцев только 26. Трудам советских писателей предпочитают лёгкую западную литературу. То же и с посещением кино. Многие наши школьники не видели такие замечательные фильмы как «Ленин в Октябре», «Клятва», «Яков Свердлов» и др. Но стоило на экранах Риги появиться немецкому фильму «Девушка моей мечты», как вся школа поспешила в кино.

(из материалов пленума ЦК КП(б)Л)

On the unsatisfactory situation at Leons Paegle School in Riga, 1947

Many youngsters strive to appear more eccentric by sporting a particular type of moustache, long hair, shiny rings, etc. Of the total of 700 students only 26 are Komsomol (The All-Union Leninist Young Communist League) members. They do not read Soviet authors but opt for trivial Western European literature instead. The same applies to filmgoing. Many of our students have not seen such marvellous films as *Lenin in October*, *Oath*, *Yakov Sverdlov* and others. But once the German film *The Woman of My Dreams* reached the screens of Riga, all students rushed to the cinema.

(from the Communist Party Central Committee meeting)

Kino repertuārs

Padomju Savienības republikās uzņemtas filmas aizņēma lielu daļu repertuāra. Taču rietumos tapušās filmas daudz vairāk satrauca skatītāju prātus un iztēli un uzlika trūkstošos vieglos akcentus repertuāra kopainā.

Kinoskatītāju atmiņās visspilgtāk palikušas filmas, kuras pārsteidza ar neredzētu krāšņumu, eksotiskiem dabas skatiem, nebēdnīgiem jokiem, melodiskām dziesmām un aizkustinošiem mīlasstāstiem.

Кинорепертуар

Фильмы, снятые в республиках СССР занимали большую часть репертуара. Но западные фильмы гораздо больше волновали умы и сердца зрителей и придавали общей картине репертуара недостающие лёгкие акценты.

В памяти кинозрителей наиболее ярко запечатлелись фильмы, поражавшие невиданным великолепием, экзотическими видами природы, озорными шутками, мелодичными песнями и трогательными любовными историями.

„Bagdādes zaglis”, 1940, Lielbritānija – krāšņa fantāzijas filma ar savam laikam neredzētiem speciefektiem. Publicitātes foto
«Багдадский вор», 1940, Великобритания – роскошная фантазия с невиданными до того времени спецэффектами. Рекламное фото
The Thief of Bagdad, 1940, UK – a spectacular fantasy film with special effects unseen at the time. Publicity still

Film repertoire

Films made in the Soviet Union republics formed a big part of the repertoire. However, Western films excited mind and imagination of the audiences and served as a much needed pinch of playfulness in the range of cinema in distribution.

Most vividly remembered are films that fascinated with unseen splendour, exotic settings, mischievous jokes, catchy tunes and touching love stories.

„Teiksma par Sibīrijas zemi”, 1947, PSRS – viena no populārākajām pēckara gadu padomju muzikālajām filmām. Publicitātes foto
«Сказание о земле Сибирской», 1947, СССР – один из самых популярных послевоенных советских музыкальных фильмов. Рекламное фото
Ballad of Siberia, 1947, USSR – one of the most popular post-war Soviet musical films. Publicity still

„Tarzāns”, 1932, ASV – Džonija Vaismиллера Tarzānu gribēja atdarināt vai ikkatrs mazais zēns. No Helēnas Trusas personīgā arhīva
«Тарзан: Человек-обезьяна», 1932, США – Тарзана Джонни Вайсмюллера старался подражать чуть ли не каждый мальчишка. Из личного архива Хелены Трусы
Tarzan the Ape Man, 1932, USA – almost every little boy wanted to emulate Johnny Weissmuller’s Tarzan. From the private archive of Helēna Trusa

„Karalienes sirds/ Ceļš uz ešafotu” (Das Herz der Königin), 1940, Vācija – izcilā aktrise un dziedātāja Zāra Леандере savijņoja ar zemo, samtaino balsi. Foto no Vācijas Kinoinstitutā «Сердце королевы» / «Дорога на эшафот», 1940, Германия – выдающаяся актриса и певица Зара Леандер чарует своим низким бархатным голосом. Фото Немецкого Киноинститута
The Heart of a Queen, 1940, Germany – striking actress and singer Zarah Leander dazzled with her low, velvety voice. Image courtesy of Deutches Filminstitut

„Vaterlo tilts”, 1940, ASV – Roberts Teйлорs bija daudz meiteņu un sieviešu elks, filmā spēlējot pāri ar Vivjenu Lī. RKM
«Мост Ватерло», 1940, США – Роберт Тейлор, кумир многих девушек и женщин, играет в паре с Вивьен Ли. RKM
Waterloo Bridge, 1940, USA – Robert Taylor, here cast with Vivien Leigh, was an idol of many girls and women. RKM

Kinoteātris „Rīga”, 1959. gads. Foto – Grigorij Akmoļinskis, LVKFFDA / Кинотеатр «Рига», 1959 год. Фото – Григорий Акмолинский, LVKFFDA / Кинотеатр «Рига», 1959. Image courtesy of LVKFFDA, photographer Grigorij Akmoļinskis

Kinoteātris „Oktobris” Rīgā, 1950. gadi. Foto – Laimonis Stipnieks / Кинотеатр «Октябрь» в Риге, 1950-е годы. Фото – Лаймонис Стипниекс / Кинотеатр «Октябрь» в Риге, 1950-е годы. Фото – Лаймонис Стипниекс / Кинотеатр «Октябрь» в Риге, 1950-е годы. Фото – Лаймонис Стипниекс / Кинотеатр «Октябрь» в Риге, 1950-е годы. Image courtesy of Laimonis Stipnieks

Kinoteātris „Dzintarkrasts”, Rīgas Jūrmala, 1949. RMM / Кинотеатр «Дзинтаркравстс» на Рижском взморье, 1949 год. RMM / Кинотеатр «Dzintarkrasts» in Riga's seaside resort Jūrmala, 1949. RMM

Kinoapmeklēšana Latvijā

Kino apmeklētāju un kino izrādīšanai izmantoto projektoru skaits Latvijā ar katru gadu palielinājās. 1945. gadā valstī 47 stacionārās un pārvietojamās kino iekārtas apkalpoja vairāk nekā 7 miljonus skatītāju. 1952. gadā kinoiekārtu skaits pieauga līdz 276, bet skatītāju skaits dubultojās. Toties 1957. gadā kinomehāniķi strādāja ar 461 projektoru, skatītāju skaitam sniedzoties jau virs 27 miljoniem.

Посещение кино в Латвии

Число посетителей кино, как и количество киноустановок в Латвии, росло с каждым годом. В 1945 году 47 стационарных и передвижных киноустановок обслужили более 7 миллионов зрителей. В 1952 году число киноустановок возросло до 276, а число зрителей удвоилось. В 1957 году для показа фильмов использовался уже 461 проектор, а число зрителей превысило 27 миллионов.

Film audiences in Latvia

The number of film audiences and projectors used for film screening in Latvia increased by year. In 1945, 47 stationary and mobile film screening units were in operation to service more than 7 million viewers. In 1952 the number of units had reached 276 but the number of audience had doubled. Moreover, in 1957, film projectionists were using 461 film projectors and there were more than 27 million filmgoers.

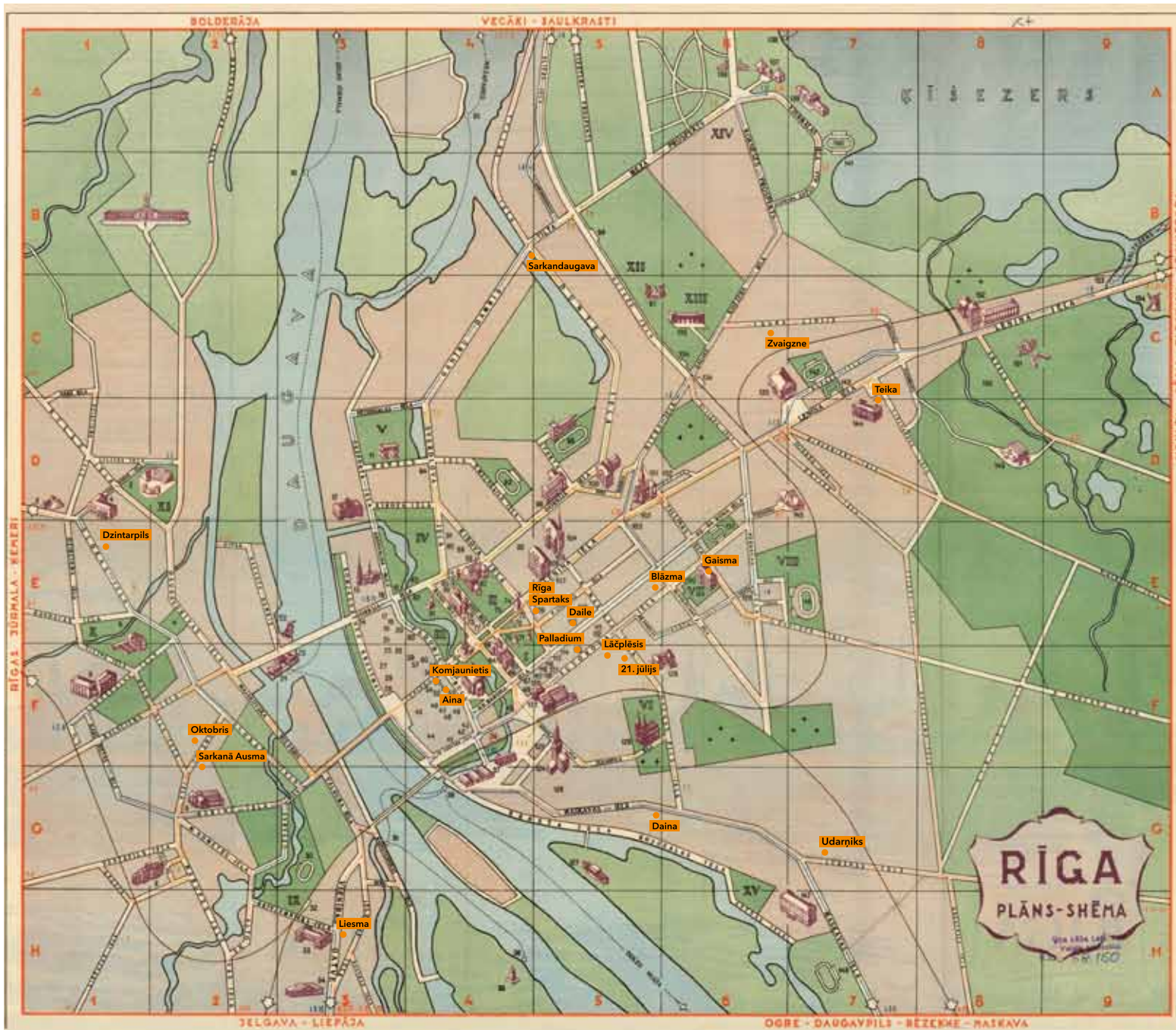
Kinoteātris „Zemgale” Jelgavā, 1954. gads. RMM / Кинотеатр «Земгале» в Елгаве, 1954 год. RMM / Кинотеатр «Zemgale» in Jelgava, 1954. RMM

Kinoteātris „Uzvara” Mežaparkā, Rīgā, 1950. gadu sākums. LVKFFDA Кинотеатр «Узвара» в Межапарке, начало 1950-х годов. LVKFFDA Кинотеатр «Uzvara» in Mežaparks, Riga, early 1950s. LVKFFDA

Kinoteātra „Banga” foajē, Rīgas Jūrmala, 1949. RMM Фойе кинотеатра «Банга» на Рижском взморье, 1949 год. RMM Foyer of cinema *Banga* in Riga's seaside resort Jūrmala, 1949. RMM

Karte / Kapra / Map: Rīga (Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība, 1959). LNB

Rīgas un Rīgas Jūrmalas kinoteātri

1940. gadā, nacionalizējot kinoteātrus un citus ar filmu izrādīšanu vai uzņemšanu saistītus uzņēmumus, valsts īpašumā tika pārņemti 34 kinoteātri Rīgā un 3 kinoteātri Jūrmalā. Daļa no tiem turpināja darbību arī padomju laikā, iegūstot laikmetam atbilstošus nosaukumus.

1957. gadā Rīgā un Rīgas Jūrmalā darbojās 25 kinoteātri.

Кинотеатры города Риги и Рижского взморья

В 1940 году, в результате национализации кинотеатров и других предприятий, связанных с показом и производством кинофильмов, в собственность государства перешли 34 кинотеатра в Риге и 3 кинотеатра на Рижском взморье. Часть из них продолжала работу и в советское время, получив новые, в духе времени, названия.

В 1957 году в городе Риге и на Рижском взморье работали 25 кинотеатров.

Cinemas in Riga and Riga's seaside resort Jūrmala

As a result of nationalization of cinemas and other enterprise dealing with film production or distribution, 34 cinemas in Riga and 3 cinemas in Jūrmala became property of state in 1940. Part of them continued to operate in the Soviet time, obtaining names that reflected the era.

There were 25 cinemas operating in Riga and Riga's seaside resort Jūrmala in 1957.

21. jūlijs	Līgo
Aina	Oktobris (Film Palace)
Banga	Palladium
Blāzma	Rīga (Splendid Palace)
Daile	Sarkanā Ausma (Renesanse)
Daina	Sarkandaugava
Dzintarkrasts	Spartaks
Dzintarpils	Teika
Gaisma	Udarņiks
Imanta	Uzvara
Komjaunietis (A.T.)	Vētra
Lāčplēsis (Grand Kino)	Zvaigzne (Stahanovietis)
Liesma	

Helēna Trusa

Man ļoti patika krievu filmas, ko rādīja pēc kara, ļoti skaistas – „Cūkkope un gans”, „Sešos vakarā pēc kara”, „Cirks”, kur Orlova dejoja.

Pie manām mājām bija divi kinoteātri – „Film Palace” un „Renesanse”, reizēm pat biļetes nevarēja dabūt. Pēc kara cilvēki gribēja izklaidēties, gribēja kaut kur iziet. Man labāk patika „Film Palace”, tur bija smukas ložas. Man Klārks Geibls patika, Viviena Lī. Es pat iemācījos dziedāt dziesmu no „Manas sapņu meitenes”, Marika Reka tik skaisti stepu dejoja uz trepītēm. Kā viņa tikai tai naktskreklīņā zem kažoka nokļuva kalnos! Zāra Leandere tik skaisti dziedāja, man ļoti patika. Es atceros, ka mēs ar mammu skatījāmies meksikāņu filmu „Atriebējs no Eldorado”, bija tik daudz cilvēku, ka mēs tikām tikai pirmajā rindā – pie paša lielā ekrāna.

Хелена Труса

Мне очень нравились русские фильмы, что показывали после войны, очень красивые – «Свинарка и пастух», «В шесть часов вечера после войны», «Цирк», где Орлова танцевала.

Рядом с нашим домом было два кинотеатра – «Фильм Палас» и «Ренесанс», но и то не всегда можно было достать билеты. После войны люди хотели развлечься, куда-то выйти. Мне очень нравился «Фильм Палас», там были красивые ложи. Нравились Кларк Гейбл, Вивьен Ли. Я даже выучила песню из «Девушки моей мечты», Марика Рёкк так красиво танцевала степ на ступеньках. Как это она попала в горы в одной ночной рубашке под шубой! Зара Леандер так красиво пела, мне очень нравилось. Помню, как мы с мамой смотрели мексиканский фильм «Мститель из Эльдорадо», было столько народу, что мы попали только в первый ряд – у самого экрана.

Helēna Trusa

I loved the Russian films that were screened after the war, they were very beautiful – *The Pig Carer and the Herder*, *Six O'Clock After the War*, *Circus*, where Orlova danced.

There were two cinemas next to my house – *Film Palace* and *Renesanse*, sometimes you couldn't even get tickets. Once the war was over, people wanted to have fun, to go out. I liked *Film Palace* better, there were pretty boxes there. I loved Clark Gable, Vivien Leigh. I even learned to sing a song from *The Woman of My Dreams*, Marika Röck danced step so beautifully on the stairs there. How she ended up in mountains with only her nightgown under the fur on! I loved the beautiful singing of Zarah Leander. I remember how my mum and I watched the Mexican film *The Avenger from Eldorado*, it was so crowded that we only got first row seats, right in front of the big screen.

Helēna Trusa vasaras darbā par saldējuma pārdevēju Nometņu ielā, 1956. gads. Foto no personiskā arhīva
Хелена Труса, подрабатывая летом продавщицей мороженого на ул. Нометню, 1956 год. Фото из личного архива
Helēna Trusa at her summer job as an ice-cream vendor in Nometņu Street, 1956. From private archive

Ziedone Sērmūkša (2. rindā no augšas 4. no kreisās) 7. klasē, 1944./45. mācību gadā / Зиедоне Сермукша (2-й ряд сверху, 4-я слева) в 7 классе, 1944/45 учебный год / Ziedone Sērmūkša (2nd row from top, 4th from left) in 7th grade, school year 1944/1945

Ziedone Sērmūkša studiju gados (pirajā no labās) / Зиедоне Сермукша в студенческие годы (первая справа) / Ziedone Sērmūkša (first from right) during study years

Foto no personiskā arhīva / Фото из личного архива / From private archive

Ziedone Sērmūkša

Tas kino... tā bija hipnoze. Tā bija narkoze. Tā bija narkotika! Tas bija... varbūt tiešām tie gadi, tas 1940., 41. gads ar visām deportācijām, tas drausmīgais vācu laiks. Un mēs bijām palikuši dzīvi. Un tagad mums rāda filmu par Johanu Štrausu! Vai tas bija "Lielais valsis" vai tas bija "Vīnes meža stāsti" – mēs nemaz vairs nemācījāmies, mēs sēdējām klasē uz soliēm un dziedājām visus Štrausa valšus. Kad parādījās „Vaterlo tilts” – visur runāja tikai par šo filmu. Aizejiet pie tramvaja pieturas – tramvaja pieturā runā par to, iekāp tramvajā – visi par to, ieej veikalā – visi par to, pat ar pārdevēju runā par šo „Vaterlo”.

Зиедоне Сермукша

Кино... это был гипноз. Это был наркоз. Это был наркотик и всё такое! Мы пережили сороковые годы – депортации, потом ужасное немецкое время – и остались живы! И вот нам показывают фильм про Иоганна Штрауса – был это «Большой вальс» или «Сказки венского леса» – помню лишь, что мы больше уже не учились, а сидели за партами и пели вальсы Штрауса. Когда появился «Мост Ватерлоо» – везде говорили только об этом фильме. Приходишь на трамвайную остановку – там говорят о фильме, садишься в трамвай – все о фильме, заходишь в магазин – все о том же, даже с продавцом обсуждают «Ватерлоо». Приходишь в школу – говорят только об этом!

Ziedone Sērmūkša

Cinema... It was hypnosis. It was narcosis. It was a drug! It was... maybe indeed it was because of the years, the 1940, the 1941 with all the deportations and the horrible German time that followed. And we had stayed alive. And now we are being shown a film about Johann Strauss! Was it *The Great Waltz* or was it *Waltzes from Vienna* – we didn't even study anymore. We just sat in the classroom on the desks and sang all the Strauss's waltzes. When *The Waterloo Bridge* appeared, everybody talked only about that. You go to the tram stop, everybody talks about it. You get on a tram – everybody is talking about it. You enter a shop – everybody still talks about it, even discussing the *Waterloo* with a cashier.

Laimonis Stīpnieks

„Imanta” bija kā ģimenes uzņēmums, atmiņas ir tādas, ka es eju it kā ciemos. Neteiksim gluži kā šķūnis, būvēta tā īpaši, bet bez jebkādām ērtībām. Tur pat nebija jumta pārsega, šodien teiktu – halle. Tā ap simt vietām. Ar finiera krēsliem, man liekas, ugunsdzēsēji tos vēlāk lika pieskrūvēt. Pa četriem kopā, tādi ļoti ļodzīgi. Tur bija krāsns, jo citas apkures jau nebija. Projekcijas aparāta tirkšķi varēja dzirdēt, jo tajā laikā projekcijas aparāti bija ļoti mehāniski dzirdami – es pilnīgi ar dzirdes atmiņu atceros, kāds bija tirkšķis. Un es labi atceros, ka tās lentes acīmredzot bija pēdējā nodiluma pakāpē, viņas jau bija visus Urālus izceļojušas, reizēm seansa laikā pārplīsa. Filmu subtitri bija melnā taisnstūrī uzdrukāti balti burti. Tie aizņēma krietnu trešdaļu no attēla un to, kas bija tajā brīdī uz ekrāna, to neredzēja.

Лаймонис Стипниекс

«Иманта» было как семейное предприятие, вспоминаю, что ходил туда как в гости. Сараем не назовёшь, но удобств никаких. Не было даже потолка, сегодня это назвали бы павильоном. Около сотни мест. Фанерные стулья, по четыре вместе, весьма шаткие. Мне кажется, позже пожарные велели их привинтить. Была печь – вот и всё отопление. Стрёкот проекционного аппарата был слышен в зале, до сих пор помню этот звук. И хорошо помню, что киноленты были крайне изношенными, не иначе как весь Урал объездили, во время сеанса нередко рвались. Титры были напечатаны белыми буквами в чёрном прямоугольнике, который занимал добрую треть экрана, так что часть изображения мы не видели.

Laimonis Stīpnieks

Imanta was like a family business. I remember it as if I was going to visit somebody. I wouldn't say it was like a barn, it was built with some consideration, but without any comforts. There was not even any cover on the roof. A market-hall, as it would be called today. It had some 100 seats. It had veneer chairs; I think the firemen asked to attach them some time later. The chairs were in sets of four, all very shaky. There was a stove, as there was no other heating. You could hear the sound of the projector, as at the time projectors were mechanically very loud. With my audial memory I remember the rattle of the projector. And I remember well that the film prints were apparently extremely worn out, as they had already been through all the Urals, and they occasionally were torn apart during the screening. The subtitles were white letters printed on a black rectangle. They covered a good third part of the screen, and you couldn't see what was on the screen at that moment.

Laimonis Stīpnieks
Лаймонис Стипниекс

Laimonis Stīpnieks,
1950. gadu sākums
Лаймонис Стипниекс,
начало 1950-х годов
Laimonis Stīpnieks, early
1950s

Foto no personiskā arhīva
Фото из личного архива
From private archive

Ināra Antone 1952. gadā pie Gaujas pavasara talkā, sakopjot Rozentāla skolas prakses vietu. Foto no personiskā arhīva
Инара Антоне, учащаяся школы им. Розенталя, весной 1952 года. Фото из личного архива
Ināra Antone nearby the river Gauja during a spring cleaning of the Rozentāls' School outdoor painting area, 1952. From private archive

Ināra Antone

Rozentāliešu* klasē es biju tā sauktā kultūras sektora vadītāja, kas atbildīga par klases kultūras pasākumiem, un kino seansi mums bija viena no regulārākajām izklaidēm. Pirkām lētākās biļetes pirmajās rindās un tad, ja zāle bija tukšāka, lavījāmies uz tālākajām, kamēr vietu ierādītāja neskatās. Kad repertuārā parādījās „Tarzāns”, to mums noteikti vajadzēja redzēt, un es izdomāju – ko tad gaidīt, kamēr mācības beidzas, iešu pie direktora, lai atlaiž visu klasi no stundām! Stāstu viņam, ka mums noteikti jātiek uz šo dienas seansu, jo tajā tiek demonstrēta ļoti vērtīga un politiski ārkārtīgi svarīga hronika, kas obligāti jāredz visiem padomju jauniešiem... Direktors skatās pa logu ārā un smīn, beigās saka – nu labi, ejiet! Es arī paskatos pa logu un ieraugu to pašu, ko viņš – pāri ielai pie kinoteātra „Lāčplēsis” milzīga „Tarzāna” reklāma pa visu sienu...

* Jaņa Rozentāla Rīgas Mākslas vidusskola

Инара Антоне

В школе им. Розенталя* я отвечала за культурные мероприятия своего класса. Киносеансы были нашим регулярным развлечением. Покупали дешёвые билеты в передние ряды и, если зал не был полон, перебирались на лучшие места, пока контролёрша не смотрит. Когда в репертуаре появился «Тарзан», мы, конечно, должны были это видеть, и я подумала – зачем ждать конца занятий, пойду к директору, пусть отпустит весь класс с уроков! Говорю ему, что нам нужно на дневной сеанс, потому что там будет показана политически чрезвычайно важная хроника, которую необходимо видеть всей советской молодёжи... Директор смотрит в окно и посмеивается, наконец говорит – ну ладно, идите! Я тоже глянула в окно и увидела то же, что и он – напротив, у кинотеатра «Лачплесис», огромная реклама «Тарзана» во всю стену...

* Художественная школа им. Яниса Розенталя

Ināra Antone

In my class in the Rozentāls' School* I was the so-called cultural sector manager – the person responsible for the class's cultural events. Going to the movies was one of the entertainments we enjoyed most often. We used to buy the cheapest tickets in front rows, and if the cinema was rather empty, we sneaked to the back seats while the usher wasn't watching. When they started screening *Tarzan*, we really needed to see it. I thought – why wait until the lessons are over, I should just go to the headmaster and ask him to allow us skip the classes! I told him that we really needed to go to the matinee, because the screening would include a politically extremely significant newsreel that needs to be seen by every young person in the Soviet Union... The headmaster looked out of the window, chuckled, and finally said – okay, you can go! I also looked out of the window and saw the same thing he did – across the street next to the cinema *Lāčplēsis* there was a huge poster of *Tarzan* covering the entire wall...

* Janis Rozentāls' Riga Art School

Kino trofejas

Трофейное кино Film Trophies

23.04.2014. – 12.09.2015.

Izstāde Rīgas Kino muzejā, Peitavas iela 10, Rīga (ieeja no Mazās Peitavas ielas)

Выставка в Рижском музее кино, ул. Пеитаваас 10, Рига, вход с ул. Маза Пеитаваас

Exhibition at Riga Film Museum, 10 Peitavas Street, Riga (entrance from Mazā Peitavas Street)

24.-30.04.2014.

Filmu programma kinoteātrī „Splendid Palace”, Elizabetes iela 61, Rīga

Программа фильмов в кинотеатре “Сплэндид Палас”, ул. Элизабетес 61, Рига

Film programme at cinema *Splendid Palace*, 61 Elizabetes Street

10.2014.

Filmu programma Rīgas Kino muzejā

Программа фильмов в Рижском музее кино

Film programme at Riga Film Museum

Kuratore / Куратор / Curator: Zane Balčus

Mākslinieki / Художники / Design: Mārtiņš Ratniks, Dace Džeriņa

Komanda / Команда / Exhibition team: Līva Pētersone, Juris Freidenbergs, Laima Mincenofa, Dace Grants

Kinoapmeklētāji / Кинозрители / Filmgoers: Ināra Antone, Aivars Baumanis, Andris Baumanis, Gunārs un Ligita Biberi, Līvija Brante, Baiba Indriksone, Aina Jurciņa, Astrīda Līdaka, Silvija Pētersone, Laimonis Stīpnieks, Ziedone Sērmūkša, Ēvi Upeniece, Iraīda Treiģe, Helēna Trusa

Fotogrāfijas no / Фотографии от / Photographs from: Rakstniecības un mūzikas muzeja (RMM), Rīgas Kino muzeja (RKM), Latvijas Valsts kinofotodokumentu arhīva (LVKFFDA), Vācijas Kinoinstitūta, Laimoņa Stīpnieka, Helēnas Trusas, Ziedones Sērmūkšas, Ināras Antones, Silvijas Pētersones, Aivara Baumaņa, Andra Baumaņa, Astrīdas Līdakas, Iraīdas Treiģes personiskā arhīva

Informatīvo materiālu dizains / Дизайн информативных материалов / Graphic design: Mārtiņš Ratniks, Laura Nordmane

Fotogrāfiju autori / Авторы фотографий / Photographers: Grigorijs Akmoļinskis, Jevgēnijs Fadejevs, Boriss Fedosejevs, Dominiks Gedzjuns, L. Rozītis, Laimonis Stīpnieks

Kartes / Карты / Maps: *Rīga: Rīga un Rīgas apkārtnē. Rīgas Jūrmala. Ķemeri: īss ceļvedis*, Rīga, Latvijas Valsts izdevniecība, 1959, Latvijas Nacionālās bibliotēkas kolekcija

Tulki un korektūra / Перевод и корректура / Translation and proofreading: Andrejs Apsītis, Agnese Logina, Kristīne Matīsa, Anne Pētersone, Līva Pētersone, Liene Striķe

Videointerviju operators, montāžists / Оператор и монтажёр видеоинтервью / Video interviews cameraman and editing: Andrejs Verhoustinskis

Videointerviju titri / Титры видеоинтервью / Video interviews subtitles: Krivms Studija

Filmu fragmentu video montāža / Видеоонтаж фрагментов фильмов / Film excerpts editing: Virtuālā studija „Urga”

Izstādes iekārtošana / Монтаж выставки / Construction: Oskars Krūmiņš, „Colstok”, „CUMD”

Publicitātes koordinatore / Информационный координатор / Publicity coordinator: Amanda Boka

Filmu programmas koordinatore / Координатор программы фильмов / Film programme coordinator: Sonora Broka

Filmu transports / Транспортировка фильмов / Print traffic: Liene Hapariņoneka

Paldies / Благодарности / Special thanks to: Agrim Redovičam, Ingai Pērkonei, Vitai Zelči, Gunāram Armanim, Latvijas Nacionālajam mākslas muzejam, īpaši – Artai Vārpai, Latvijas Valsts Kinofotodokumentu arhīvam, īpaši – Dacei Bušantei un Ilzei Feldmanei, Līgai Grīnvaldei, Ciravas pagastam, Gintam Grūbem, Indrai Dišteīnai, Zanei Dzenei, Ditei Jurcānei, Ievai Zibārtei, Paulam Bankovskim, Kristīnei Gilucei, Ilzei Auzānei, Jānim Vairam, Oļegam Kotovičam, Uldim Lapīņam, Ainim Bokalderam, Beātei Vitolai, Agnesei Logīnai, Diānai Tropei

Finansē / Финансирование / Financed by: Rīga 2014, KM, RD